

राज्यामध्ये “मुख्यमंत्री महिला सशक्तीकरण अभियान” राबविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महिला व बाल विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक- MWC-10011(11)/30/2023-DESk10 (Comp. No.670999)

नविन प्रशासन भवन, तिसरा मजला,

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.

दिनांक-०६ ऑक्टोबर, २०२३.

संदर्भ :- महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.माविम-२०२३/प्र.क्र.१००/का-१०, दि.२०.९.२०२३ व दि.२१.९.२०२३.

प्रस्तावना -

देशाच्या सर्वांगिण विकासासाठी महिलांचे सशक्तीकरण करणे ही मूलभूत व आवश्यक बाब आहे. महिलांच्या विकासासाठी केंद्र व राज्य शासनाद्वारे विविध योजना राबविण्यात येत आहेत. महिला सक्षमीकरणासाठी अनेक योजना राबविण्यात येत असल्या तरी त्यांच्या सामाजिक व आर्थिक उन्नतीसाठी एकत्रितरित्या विशेष प्रयत्नांची आवश्यकता आहे. तसेच, “महिला सक्षमीकरण” प्रक्रिया लोकाभिमुख करून त्यास लोकसहभागाची जोड देण्याची देखील आवश्यकता आहे. त्यानुसार महिलांना संघटीत करणे, त्यांना प्रशिक्षित करणे, स्वावलंबी करणे, महिलांच्या संदर्भात राबविण्यात येत असलेल्या शासकीय योजना लोकाभिमुख करून त्यांची अंमलबजावणी गतीमान करणे, महिलांशी संबंधित योजनांचे लाभ लाभार्थ्याना देणे व त्या लाभार्थ्यांचा सन्मान सोहळा आयोजित करणे या उद्देशाने राज्यामध्ये “मुख्यमंत्री महिला सशक्तीकरण अभियान” राबविण्यास संदर्भाधीन दि.२०.९.२०२३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली होती. सदर शासन निर्णयास संदर्भाधीन दि.२१.९.२०२३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये पुढील आदेशार्पर्यंत स्थगिती देण्यात आली होती. आता, मुख्यमंत्री महिला सशक्तीकरण अभियान” राबविण्याबाबतचा संदर्भाधीन दि.२०.९.२०२३ रोजीचा शासन निर्णय या शासन निर्णयान्वये अधिक्रमित करून खालीलप्रमाणे सुधारित शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय-

राज्यामध्ये महिलांच्या संदर्भात असणाऱ्या शासकीय योजना लोकाभिमुख करून त्यांची अंमलबजावणी गतीमान करण्यासाठी “मुख्यमंत्री महिला सशक्तीकरण अभियान” राबविण्यास या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे. सदर अभियानांतर्गत महिलांशी संबंधित योजना राबविण्याच्या सर्व शासकीय यंत्रणांचे प्रतिनिधी एका छताखाली एकत्र येऊन संबंधित महिला लाभार्थ्याना विविध योजनांचे लाभ प्रदान करतील. याकरिता खालीलप्रमाणे निर्देश देण्यात येत आहेत :-

१. राज्याच्या सर्व जिल्ह्यांमध्ये दि.०२ ऑक्टोबर, २०२३ ते दि.०१ ऑक्टोबर, २०२४ या कालावधीत “मुख्यमंत्री महिला सशक्तीकरण अभियान” राबविण्यात यावे.

२. सदर अभियानाचे मुख्य समन्वय मुख्यमंत्री सचिवालयातील मुख्यमंत्री जनकल्याण कक्षामार्फत करण्यात येईल. मा.मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती स्थापन करण्यात येईल, त्यामध्ये विविध प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्था, उद्योग विभागाचे सचिव, बँकेचे अधिकारी, स्वयंसेवी संस्थांचे प्रतिनिधी, तज्ज्ञ, ऑनलाईन बाजार व चेंबर्स ॲफ कॉर्मर्सचे प्रतिनिधी असतील. दर महिन्याच्या पहिल्या सोमवारी समितीची बैठक होईल. संनियंत्रण व मासिक आढावा मा.मंत्री (महिला व बाल विकास) हे घेतील व त्याबाबतचा अहवाल मा.मुख्यमंत्री व मा.उपमुख्यमंत्री यांना सादर करतील. मुख्यमंत्री कार्यालयाचे एक भा.प्र.से. अधिकारी राज्याचे समन्वय नोडल अधिकारी म्हणून काम पाहतील. सर्व संबंधित प्रशासकीय विभाग यांचे अभिसरण होणे आवश्यक आहे. सदर अभियानाचे प्रमुख हे मुख्यमंत्री जनकल्याण कक्ष असेल. सदर अभियानाचे जिल्हाचे समन्वय मुख्यमंत्री जनकल्याण कक्ष, आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे, मुख्य कार्यकारी अधिकारी (उमेद) व व्यवस्थापकीय संचालक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ (माविम) यांच्या समन्वयाने सर्व जिल्हाधिकारी करतील. जिल्हाधिकारी हे या अभियानाकरिता जिल्हयाचे प्रमुख असतील.
३. ग्रामीण भागाकरिता जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, शहरी भागाकरिता जिल्हा सहआयुक्त (नगरपालिका, प्रशासन शाखा) हे या अभियानाचे नोडल अधिकारी असतील व यावर जिल्हाधिकारी यांचे नियंत्रण असेल. महापालिका क्षेत्रासाठी संबंधित महापालिकेचे आयुक्त हे नोडल अधिकारी असतील. दर सोमवारी या अभियानाबाबतचा तपशील मुख्यमंत्री जनकल्याण कक्षाला पाठविण्यात येईल.
४. या अभियानाची परिणामकारक अंमलबजावणी करण्यासाठी आयुक्त, महानगरपालिका यांनी महानगरपालिका क्षेत्रासाठी नागरी कार्यक्षेत्राकरिता मुख्याधिकारी, राष्ट्रीय शहरी जिवनोन्नती अभियान (एनयुएलएम), तसेच ग्रामीण कार्यक्षेत्राकरिता महाराष्ट्र ग्रामीण जिवनोन्नती अभियान (एमएसआरएलएम) गट विकास अधिकारी हे जनकल्याण कक्ष स्थापन करतील. तसेच जिल्हास्तरावरील जनकल्याण कक्ष याचा आढावा घेईल.
५. सदर अभियानात राज्यातील सर्व जिल्हातील शक्ती गटांना/ महिला बचत गटांना शासनाच्या विविध विभागांच्या योजनांची माहिती पोहचविणे, विविध योजनांसाठी त्यांची पात्रता तपासून प्रस्तावित लाभार्थी महिलांची यादी तयार करणे, योजनांचे लाभ घेण्यासाठी संबंधितांकडून अर्ज भरून घेणे इत्यादी कार्यवाही संबंधित नोडल अधिकाऱ्यांनी क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांच्या सहाय्याने करावी.
६. प्रत्येक जिल्हामध्ये किमान १ लक्ष महिलांना थेट लाभ मिळण्याचे घ्येय गाठण्यासाठी नागरी भागासाठी गट विकास अधिकारी व जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी तसेच ग्रामीण भागासाठी जिल्हा समन्वय अधिकारी, महिला आर्थिक विकास महामंडळ यांनी कार्यवाही करावी. तसेच, प्रातिनिधिक स्वरूपात महिला लाभार्थ्यांना लाभ देण्यासाठी जिल्हास्तरावर/ तालुका स्तरावर २ दिवसांच्या कार्यक्रमाचे आयोजन करावे. या कार्यक्रमापूर्वी सर्व प्राप्त अर्जांच्या बाबतीत निर्णय घ्यावा. यासंदर्भातील आयोजन आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांच्या समन्वयाने करावे.
७. अभियानाची रूपरेषा साधारण खालीलप्रमाणे असेल. :-

(१) शक्ती गटांच्या/ महिला बचत गटांच्या माहितीचे संकलन करणे. :-

- तालुका / नगरपालिका / महानगरपालिका स्तरावर विविध शासकीय यंत्रणांकडे नोंदणीकृत असलेल्या शक्ती गटांची/ महिला बचत गटांची माहिती संकलित करणे.
- कार्यान्वित (Active) शक्ती गट/ महिला बचत गट निश्चित करणे.

- महिलांच्या सबलीकरणासाठी आवश्यक बाबीचे निश्चितीकरण करणे.

(२) **महिलांना मुख्य प्रवाहात आणणे:-**

- राज्यातील १ कोटी महिलांना शक्ती गटाच्या /महिला बचत गटाच्या प्रवाहात जोडणे.
- अभियानाच्या कालावधीत महसूली विभागात किमान २० लक्ष महिलांना, महिला बचत गटासोबत/ शक्ती गटासोबत जोडणे.
- प्रत्येक जिल्ह्यात किमान २,५०,००० महिलांना, शक्ती गटाच्या/ महिला बचत गटाच्या माध्यमातून जोडणे.
- प्रत्येक तालुक्यात किमान ३०,००० महिलांना, शक्ती गटाच्या/ महिला बचत गटाच्या माध्यमातून जोडणे.
- प्रत्येक गावात किमान २०० महिलांना, शक्ती गटाच्या/ महिला बचत गटाच्या माध्यमातून जोडणे.

(३) **एकत्रिकरण व प्रशिक्षण:-**

- शासनाचे विभाग, प्रशिक्षण संस्था, सेवाभावी संस्था यांचे माध्यमातून किमान १० लक्ष महिलांना रोजगार व तांत्रिक प्रशिक्षण देणे.
- शक्ती गट/महिला बचत गट यातील सदस्यांना कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाच्या विविध योजनांच्या माध्यमातून प्रशिक्षण देणे.

(४) **वित्तीय भांडवल उपलब्धता:-**

- सदरस्थितीतील उद्योगास वा त्याच्या विस्तारासाठी तसेच नव्याने उद्योग सुरु करू इच्छिणाऱ्या महिलांना वित्तीय भांडवल उपलब्ध करून देणे.

(५) **उद्योगवाढीसाठी प्रशिक्षण:-**

- उद्योग विस्तारासाठी इच्छुक महिलांना प्रशिक्षण देणे.
- प्रशिक्षित महिलांना इतर स्थानिक उद्योगासंबंधी लिंकेज करणे.
- प्रशिक्षित सदस्यांना स्थानिक व ग्लोबल मार्केट कसे मिळवून देता येईल याबातच्या मार्केटींग बाबतचे प्रशिक्षण देणे.
- जिल्हा व तालुका स्तरावर कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाचे अधिकारी, प्रशिक्षण संस्था यांचा सहभाग या अभियानात वाढविणे.

(६) **कच्चा माल:-**

- कमी दरामध्ये कच्चा माल उपलब्ध होईल यासाठी समन्वय करणे व त्यासाठी ऑनलाईन यंत्रणा उभी करणे.

(७) **थेट ग्राहकांपर्यंत वस्तु व सेवांचा पुरवठा प्रणाली:-** उत्पादित केलेला माल थेट ग्राहकांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी आवश्यक बाजारपेठ उपलब्ध करणे. यासाठी पुरवठा प्रणाली विकसित करण्यासाठी संबंधितांसमवेत करार करणे.

(८) **शासकीय योजनांचा लाभ :-**

- महिलांना शासकीय योजनांचा लाभ देण्यासाठी विशेष मोहिम राबविणे.

(९) **शक्ती गट/ महिला बचत गट संमेलन :-**

जिल्हा व तालुकास्तरीय महिला बचत गट संमेलन आयोजित करून महिलांना प्रेरित करणे.

(१०) सदर अभियानांतर्गत खालील प्रमाणे कार्यक्रम हाती घेता येतील :-

अ.क्र.	कार्यक्रम	स्वरूप	संबंधित विभाग
(१)	विविध शासकीय योजनांचा लाभ	विविध महिलांच्या संदर्भात असलेल्या विविध शासकीय योजनांच्या माध्यमातून पात्र अर्जदारांना लाभ मिळवून देणे.	ग्रामविकास विभाग, नगर विकास विभाग, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग व शासनाचे संबंधित विभाग व महामंडळे
(२)	तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण	शासकीय विभाग, व्यावसायिक संस्था व सेवाभावी संस्था यांचे समन्वयातून तांत्रिक व व्यवसायिक प्रशिक्षण उपलब्ध करणे.	उद्योग विभाग, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग
(३)	महिलांसाठी आरोग्य शिबीर	अभियान कालावधीत महिलांच्या वैद्यकीय तपासणीवर भर देण्यात येऊन आवश्यकतेनुसार पुढील उपचारासाठी संदर्भीत करणे.	ग्राम विकास विभाग, नगर विकास विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग
(४)	महिला रोजगार मेळावा	तालुका तसेच जिल्हास्तरावर विशेष महिला रोजगार मेळावे आयोजित करण्यात यावेत.	कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग
(५)	महिला बचत गटांचे/ शक्ती गटांचे स्टॉल व उत्पादन प्रदर्शन	तालुका तसेच जिल्हास्तरावर शक्ती गट/ महिला बचत गट स्टॉल व उत्पादन प्रदर्शन आयोजित करणे.	ग्राम विकास विभाग, नगर विकास विभाग
(६)	विविध सरकारी विभाग व महामंडळाचे योजना माहिती स्टॉल	विविध सरकारी विभाग व महामंडळाच्या योजनांची माहिती स्टॉल लावून देणे.	संबंधित शासकीय विभाग व महामंडळे
(७)	नवीन शक्ती गटांची/ महिला बचत गटांची नोंदणी	या अभियान कालावधीत नवीन महिला बचत गटांची नोंदणी प्रकल्प संचालक (आयआरडीपी) जिल्हा परिषद व संचालक, नगरपरिषद प्रशासन यांचेकडे करण्यात येईल.	ग्राम विकास विभाग, नगर विकास विभाग
(८)	शक्ती गटांची/ महिला बचत गटांची क्षमता बांधणी व प्रशिक्षण	शासनाच्या विविध विभागांकडून प्रशिक्षण देवून त्यांना स्वावलंबी बनविण्यासाठी प्रयत्न करावेत.	ग्राम विकास विभाग, नगर विकास विभाग
(९)	महिलांना “सखी किट” चे वाटप	महिलांना त्यांच्या मासिक पाळीच्या काळातील समस्यांवर मात करण्याच्या दृष्टीने “सखी किट” चे वाटप करणे. यासाठी सीएसआर निधी वा प्रायोजक वर्गाने दिलेल्या निधीतून खर्च करण्यात यावा.	सार्वजनिक आरोग्य विभाग, उद्योग विभाग

अ.क्र.	कार्यक्रम	स्वरूप	संबंधित विभाग
(१०)	शक्ती गटांची/ महिला बचत गटांची जोडणी	नारीशक्ती मोबाईल ॲप च्या माध्यमातून किमान १ कोटी महिलांना जोडणे.	जनकल्याण कक्ष
(११)	CSR अंतर्गत गरजूंना वैयक्तिक लाभ देणे	CSR अंतर्गत गरजूंना वैयक्तिक लाभ देणे तसेच संदर्भित करणे .	जनकल्याण कक्ष
(१२)	उद्योग उभारणीस अर्थसहाय्य करणे		ग्रामविकास विभाग, नगर विकास विभाग, उद्योग विभाग, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग व शासनाचे संबंधित विभाग व महामंडळे
(१३)	महिला उद्योजकांना बाजारपेठ उपलब्ध करणे		ग्रामविकास विभाग, नगर विकास विभाग, उद्योग विभाग, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग व शासनाचे संबंधित विभाग व महामंडळे
(१४)	विविध सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे आयोजन करणे		ग्राम विकास विभाग, नगर विकास विभाग, महिला व बाल विकास विभाग
(१५)	प्रोत्साहनपर पारितोषिके वाटप करणे		ग्राम विकास विभाग, नगर विकास विभाग
(१६)	सर्व कार्यक्रमांचे समन्वय		मुख्यमंत्री जनकल्याण कक्ष

- (११) मंत्रालयीन स्तरावरील सर्व प्रशासकीय विभागांनी त्यांच्यामार्फत महिलांशी संबंधित राबविल्या जाणाऱ्या केंद्र शासनाच्या व राज्य शासनाच्या योजनांचा आढावा घ्यावा व या अभियानांतर्गत राबवावयाच्या योजनांचे जिल्हानिहाय उद्दिष्ट ठरवावे. ठरवून दिलेले उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांनी करावयाच्या कार्यवाहीबाबत स्वयंस्पष्ट सूचना दिनांक १० ऑक्टोबर, २०२३ पर्यंत निर्गमित कराव्यात.
- (१२) सदर अभियानाच्या प्रचार व प्रसिद्धीसाठी संबंधित विभागानी महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क व मुख्यमंत्री जनकल्याण कक्ष यांच्यामार्फत आवश्यक ती कार्यवाही करावी.
- (१३) सदर अभियानाच्या प्रभावी अमलबजावणीच्या अनुषंगाने स्थानिक लोकप्रतिनिधी विशेषतः महिला लोकप्रतिनिधींना सहभागी करून घ्यावे.
- (१४) महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत यांचेकडून राबविल्या जाणाऱ्या योजनांबाबत संबंधित विभागीय आयुक्त, आयुक्त, महानगरपालिका मुख्याधिकारी, नगरपालिका यांनी आवश्यक ते मार्गदर्शन तसेच सहकार्य करावे.

(१५) सर्व जिल्हाधिकारी यांनी सदर अभियानाकरिता २ दिवसांच्या जिल्हास्तरीय/तालुकास्तरीय कार्यक्रमाचे आयोजन करून त्या उपक्रमात महिलांना त्याचप्रमाणे महिला बचत गटांना योजनांचा थेट लाभ प्रदान करावयाचा आहे. याकरिता आयोजन करावयाच्या समारंभासाठी होणारा खर्च :-

अ) शासकीय योजनांच्या अभिसरणामधून प्राप्त होणाऱ्या निधीमधून (शासनाच्या विविध विभागांकडून कृषी, ग्रामविकास, कौशल्य विकास, शालेय शिक्षण, सामाजिक न्याय, आदिवासी विकास, अल्पसंख्यांक विकास, महिला व बाल विकास विभाग, सामाजिक न्याय विभाग यासारख्या विविध विभागांकडून प्रदर्शन, मेळावे, प्रचार प्रसिद्धीसाठी उपलब्ध होणाऱ्या निधीचे अभिसरण जिल्हाधिकारी यांना करता येईल. त्याचप्रमाणे महानगरपालिका, नगर परिषदा व नगर पंचायती यांचेकडील राखीव ५ टक्के व ग्रामपंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद यांचेकडील राखीव १० टक्के स्व-निधीतून खर्च करावा.

आ) स्थानिक आमदार निधीतून (आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत आमदार महोदयांच्या स्वेच्छाधिकारात रु.२० लाखापर्यंत निधी उपलब्ध करून देण्यात यावा.

इ) स्थानिक लोकप्रतिनिधीद्वारे प्राप्त होणाऱ्या निधीमधून.

ई) जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) अंतर्गत विविध योजनांसाठी उपलब्ध असलेल्या निधीतून अपेक्षित असलेली बचत इतर जिल्हा योजना (महसूली) मध्ये वळवून प्राप्त होणाऱ्या निधीमधून भागविण्यात यावा.

उ) या अभियानांतर्गत महिला लाभार्थ्यांना देण्यात येणारा लाभ हा त्या-त्या प्रशासकीय विभागाच्या योजनांमधून करण्यात यावा. सदर अभियान राबविण्यासाठी शासनावर कोणताही अतिरिक्त आर्थिक भार येणार नाही, याची संबंधित विभागाने दक्षता घ्यावी.

ऊ) जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) २०२३-२४ अंतर्गत मुख्यमंत्री महिला सशक्तीकरण अभियानाकरिता आवश्यकतेनुसार १% च्या मर्यादेत निधी उपलब्ध करून देण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. याबाबतचे प्रस्ताव जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी जिल्हा नियोजन समितीस सादर करतील.

(१६) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र ग्रामीण जिवनोन्नती अभियान (उमेद) यांचे प्रशासकीय मान्यतेचे अधिकार यापूर्वी ₹५० लक्ष पर्यंत होते. ते आता, या अभियानासाठी ₹५० लक्ष वरून ₹१ कोटी पर्यंत वाढविण्यात येत आहेत.

(१७) दि.०२ ऑक्टोबर, २०२३ ते दि.०१ ऑक्टोबर, २०२४ या कालावधीत राबवावयाच्या अभियानाच्या पूर्वतयारीबाबतचा त्याचप्रमाणे राबविण्यात आलेल्या कार्यक्रमाबाबतचा अहवाल संबंधित जनकल्याण कक्षाने मुख्यमंत्री जनकल्याण कक्षाकडे सादर करावा.

८. सदर शासन निर्णय मांत्रीमंडळाच्या दिनांक १६.०९.२०२३ रोजीच्या बैठकीमध्ये देण्यात आलेल्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

९. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३१००६१५५२५४८३० असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ.अनुप कुमार यादव)

सचिव,

महिला व बाल विकास विभाग

प्रत,

१. मा.राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई,
२. मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
३. मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
४. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद / विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
५. मा. उप सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
६. मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
७. सर्व सन्माननीय सदस्य, विधानपरिषद / विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
८. मा.मुख्य सचिव यांचे उपसचिव महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई,
९. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव /प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
१०. मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) विभाग यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
११. मा. उप मुख्यमंत्री (गृह) विभाग यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
१२. सर्व मा.मंत्री यांचे खाजगी सचिव,
१३. मंत्रालयीन विभागाचे सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव,
१४. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानपरिषद), विधानभवन, मुंबई,
१५. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानसभा), विधानभवन, मुंबई,
१६. प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ न्याय शाखा), मुंबई /औरंगाबाद / नागपूर,
१७. प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपिल शाखा), मुंबई / औरंगाबाद / नागपूर,
१८. प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई / औरंगाबाद / नागपूर,
१९. प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त, मुंबई,
२०. महासंचालक, माहिती जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
२१. सर्व विभागीय आयुक्त/ सर्व जिल्हाधिकारी,
२२. आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे,
२३. व्यवस्थापकीय संचालक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, बांद्रा, मुंबई,
२४. आयुक्त तथा संचालक, नगरपालिका प्रशासन संचालनालय, मुंबई,
२५. सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
२६. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
२७. सर्व मुख्याधिकारी, नगरपालिका/नगरपरिषदा,
२८. सर्व सह सचिव /उप सचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
२९. निवड नस्ती/का-१०.